OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E TÜRKİYE'DE MÜLKİ İDARE AMİRLİĞİ[1]

CIVIL ADMINISTRATION IN TURKEY FROM THE OTTOMAN TO THE REPUBLIC

MELİSA ÇETİN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Kamu Yönetimi Bölümü,
cetin.melisa@outlook.com
ORCID: 0000-0002-0163-7252

Makale Türü/Article Types
Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi/Received
30 Haziran 2021/30 June 2021
Kabul Tarihi/Accepted
15 Ağustos 2021 / 25 August 2021
Yayın Tarihi/Published
30 Aralık 2021 / 30 December 2021

ÖZET

Devlet geleneği içerisinde zamanla isimleri, unvanları, yetki ve sorumlulukları değişmekle birlikte Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte mülki idare amirleri kilit görevler üstlenmişlerdir. Osmanlı klasik dönemde taşra yapılanması eyalet-sancak-kaza biçiminde örgütlenmiştir. Tanzimat'tan sonra ise birtakım reformlar yapılmış, Osmanlı mülki idare yapısında değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde ise mülki idare amirleri vali, mutasarrıf ve kaymakam şeklinde adlandırılmıştır. Ancak yapılan reformlar yeterli olmamış, taşra idaresindeki bozulmalar devam etmiştir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise mülki idari taksimatta birtakım değişikliklere gidilmiş mülki idare amirliği mesleği ile ilgili çok sayıda düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelere bakıldığında mülki idare amirliğinin net bir tanımının yapılmadığı, dağınık halde farklı düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Mesleği düzenleyerek tek çatı altında toplayan bir kanun mevcut değildir. Bu durum özellikle vali ve kaymakam dışındaki mülki idare amirlerinin görev ve yetkileri konusunda belirsizliklere sebep olmakta, meslek mensuplarını görevlerini icra ederken ikileme düşürebilmektedir. Dolayısıyla mülki idari yapılanmayı anlayabilmek için her şeyden önce mesleği düzenleyen temel yasaları bilmek gereklidir.

Bu çalışmada Türkiye'de mülki idare amirliğinin Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçirdiği tarihsel süreç konu edilecektir. Amaç geçmişten bugüne devlet teşkilatı içerisinde önemli görevlerde bulunan mülki idare amirliği meslek mensuplarının zaman içerisinde değişen konumlarını ortaya koymaktır. Çalışma üç bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde mülki idare ve mülki idare amirliği kavramları kısaca açıklanacak, ikinci bölümde Osmanlı dönemi mülki idare amirlerinden bahsedilecek, üçüncü bölümde ise Cumhuriyet döneminde mülki idare amirliği mesleğini düzenleyen kanunlar açıklanarak mülki idare amirlerinden vali, vali yardımcısı, kaymakam, mülkiye müfettişi ve hukuk işleri müdürü hakkında bilgi verilecektir. Sonuç bölümünde ise mülki idare amirliğinin Osmanlı'dan günümüze geçirdiği değişim hakkında genel bir değerlendirme yapılacaktır. Bunun için literatür taraması yönteminden yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Mülki idare amirliği, Mülki idare sistemi, Osmanlı, Türkiye.*

ABSTRACT

In the state tradition, although their names, titles, powers and responsibilities have changed over time, civil administrators have undertaken key tasks in the process from the Ottoman Empire to the Republic. In the Ottoman classical period, the provincial structuring was organized in the form of province-sanjak-kaza. After the Tanzimat, some reforms were made and changes were experienced in the Ottoman civil administration structure. In this period, civil administration chiefs were named as governor, mutasarrif and district governor. However, the reforms were not sufficient and the deterioration in the provincial administration continued. When it comes to the Republican period, some changes were made in the civil

[1] Bu çalışma, 27-30 Mayıs 2021 tarihinde düzenlenen 7. Hitit Öğrenci Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

administrative division and many regulations were made regarding the civil administration profession. When these regulations are examined, it is seen that there is no clear definition of the civil administration, and that there are different regulations in a scattered manner. There is no law that regulates the profession and gathers it under a single roof. This situation causes uncertainties about the duties and powers of the civil administrators, especially the governor and the district governor, and may put the members of the profession in dilemma while performing their duties. Therefore, in order to understand the civil administrative structure, first of all, it is necessary to know the basic laws regulating the profession.

In this study, the historical process of the civil administration in Turkey from the Ottoman Empire to the Republic will be discussed. The aim is to reveal the changing positions of the civil administration profession members, who have held important positions in the state organization from the past to the present. The study will consist of three parts. In the first part, the concepts of civil administration and civil administration will be briefly explained, in the second part, the civil administrators of the Ottoman period will be mentioned. information will be given. In the conclusion part, a general evaluation will be made about the change of the civil administration from the Ottoman period to the present. For this, the literature review method will be used.

Keywords: *Civil administration, Civil administration system, , Ottoman, Turkey.*

GİRİŞ

Mülki idare amirliği mesleği Osmanlı'dan günümüze altı yüz yılı aşan bir geleneğin ürünüdür. Osmanlı klasik dönemde beylerbeyi, sancak beyi ve subaşı şeklinde karşımıza çıkan mülki idare amirleri Tanzimat ile birlikte vali, mutasarrıf ve kaymakam olarak adlandırılacaktır. Osmanlı devlet yapısı içerisinde yüzyıllar boyu devam ettirilen bu sistem günümüzde de önemini korumaktadır.

Mülki idare sistemi Osmanlı İmparatorluğu döneminde Fransa örnek alınarak oluşturulmuştur. Bu sisteme son şeklini veren kanun ise günümüzde hala geçerliliğini koruyan 1949 yılında çıkarılan 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'dur.

Mülki idare amirleri günümüzde merkezi yönetimin taşra örgütü içerisinde il genel idaresinin başı olarak kendilerine kanun ve yönetmeliklerle verilen yetkileri uygulamaktan sorumlu tutulmuşlardır. Mülki idare meslek mensupları ile ilgili tek bir yasadan söz etmek mümkün değilse de başta 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu olmak üzere kendilerine verilmiş yetkileri kullanarak hem bakanlıkların taşra idaresinin hiyerarşik amiri hem de anayasada belirtilen idarenin bütünlüğü ilkesine bağlı olarak yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisine sahiptirler.

Bu çalışmada Türkiye'de mülki idare amirliği mesleğinin tarihsel süreci konu edilecektir. Amaç süreç içerisinde mülki idare amirlerinin değişen görev ve yetkilerini ortaya koymaktır. Çalışmada mülki idare amirliğinin anlatılması amaçlandığından taşra yönetimi ve bununla ilgili kanunlara ayrıntılı şekilde değinilmeyecek, mesleği düzenleyen temel yasalar hakkında genel bir bilgi verilecek, mülki idare amirlerinin atanma şekilleri, görev ve yetkilerinden kısaca bahsedilecektir.

Çalışma üç bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde mülki idare ve mülki idare amirliği kavramları kısaca açıklanacak, ikinci bölümde Osmanlı dönemi mülki idare amirlerinden bahsedilecek, üçüncü bölümde ise Cumhuriyet döneminde mülki idare amirliği mesleğini düzenleyen kanunlar açıklanarak mülki idare amirlerinden vali, vali yardımcısı, kaymakam, mülkiye müfettişi ve hukuk işleri müdürü hakkında bilgi verilecektir. Sonuç bölümünde ise mülki idare amirlerinin tarihsel süreç içerisinde değişen yetki, görev ve sorumlulukları hakkında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Mülki İdare Nedir?

Mülki idare kavramını tanımlamadan önce "mülk" kavramını tanımlamak doğru olacaktır. Mülk sözcüğü Arapça kökenli olup Türk Dil Kurumu tarafından "Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke" şeklinde tanımlanmıştır. Mülki ise "bir ülkeyle ilgili olan, ülke yönetimine ilişkin" şeklinde ifade edilmiştir (https://sozluk.gov.tr/ , 2021).

Devletin ülke genelinde vatandaşına hizmet sunabilmesi için mülki idareye ihtiyacı vardır. Bundan dolayı mülki idare, devletin ülke genelindeki somutlaşmış hali olarak da ifade edilebilir (Demir, 2018, s. 200).

Mülki idare, 19. yüzyıla gelinceye kadar toplumdan topluma değişen farklı özelliklerle hem merkezi hem yerel unsurları tek bir yapı içerisinde birleştirmeyi başarmış bir sistemdir. Ancak Batı Avrupa'da meydana gelen reformlar ve bunun sonucunda ortaya çıkan çağdaş devlet düzenleri bu yapıya son vermiştir. Devletin toprak

üzerinde örgütlenmesinde söz konusu olan ikili karakter ortaya çıkmıştır. Böylece mülki idare merkezi yönetimin bir parçası olarak belirmiş, yerel temsil ve iktidar ise yerel yönetimler adı altında yeni bir sınıflandırma olarak karşımıza çıkmıştır. Bu yeni sistem çağdaş toplumlarda "Fransız modeli" ve "İngiliz modeli" olarak ikiye ayrılmaktadır. Fransız modeli mülki idareyi merkezin taşra teşkilatı olarak tanımlamış, mahalli idareler ise yerel halkın seçtiği temsilcilerin idaresine bırakılan birimler olmuştur. Türkiye'de uygulanan sistem Fransız modelidir. İngiliz modeli ise mülki ve mahalli idare ayrımı yapmamıştır (Güler, 2011, ss. 238-239).

Mülki idare, merkezin emir ve talimatlarını bulunduğu coğrafya üzerinde uygulamak zorundadır. Bu sebeple mülki idareyi "merkezden yönetimin bir ajanı" olarak gören, ülkenin yereldeki idaresi şeklinde tanımlayan görüşler de mevcuttur. Dolayısıyla mülki idare kavramına tek bir yönden bakmak mümkün değildir (Sönmez, 2014, s. 246).

Türkiye'de temel mülki idare birimleri il ve ilçelerdir. Bunların başında vali ve kaymakam bulunur. Bucaklar ise fiilen ortadan kalkmıştır[2].

1.2. Mülki İdare Amirliği Mesleği

Mülki idare amirliği mesleği "taşra kamu yönetimini merkezi idare adına yetki genişliği esasına dayanarak yöneten meslek grubu" şeklinde tanımlanabilir (Başa ve Yıldız, 2011, s. 37).

Cumhuriyet dönemi mülki idare sistemi büyük ölçüde Osmanlı dönemi taşra örgütlenmesinin günümüze uyarlanması sonucu doğmuştur. Mülki idare amirleri Osmanlı döneminde karşımıza beylerbeyi, sancakbeyi, kadı ve subaşı, mutasarrıf şeklinde çıkmaktadır. Günümüzde ise kaymakam ve valiler mülki idare sisteminin baş aktörleri konumundadır. Ancak mülki idare amiri denilince sadece vali ve kaymakamlar akla gelmemelidir. Değişik kanunlarda sayılan merkez teşkilatı ve iller teşkilatı içerisinde çalışan meslek mensupları (müsteşar, müsteşar yardımcısı, genel müdürler, genel müdür yardımcıları, şube müdürleri, daire başkanları, mülkiye müfettişi, hukuk müşavirleri, vali yardımcısı, hukuk işleri müdürleri), kaymakam adayları da mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı içerisinde yer almaktadır (Sönmez, 2014, ss. 246-247).

Atatürk de "ülkede asayişin ve kalkınmanın sağlanmasında kendilerine birinci derecede görev düşen mülki idare amirlerine her zaman yakın bir ilgi ve güven duymuştur. Bunda, Kurtuluş Savaşı sırasında kendisini içtenlikle destekleyenler arasında vali, mutasarrıf ve kaymakamların da bulunmasının etkisi vardır" (Aldan, 1998, s. 29).

Osmanlı'dan günümüze mülki idare amirlerinin devlet geleneği içeresindeki rolü değişmekle birlikte hala sistem içerisinde önemli aktörler olarak yer almaktadır. Her ne kadar taşra geleneği içerisinde isimleri değişse de devlet yönetimi içerisinde tartışmalı bir konu olmaya devam etmektedirler. Kanunlar, yönetmelikler ve kanun hükmünde kararnameler ile birlikte devletin merkez teşkilatında yaşanan değişimler taşra teşkilatını da etkilemiştir. Yeni düzenlemelerle beraber Türk kamu yönetiminde yaşanan değişimleri mülki idare amirliği meslek sınıfı üzerinde de görmek mümkündür (Sönmez, 2014, s. 250).

Hükümetler için mevzuatı bilen, yönetim bilgisine sahip hazır yetişmiş idareciler olması bakımından mülki idare amirleri taşrada ve İçişleri Bakanlığı'nın değişik kademelerinde hizmet vermeye devam etmektedir. Bir yandan yeni kurumların ve hizmetlerin ortaya çıkması sonucu sahip oldukları yetki ve sorumluluklar çeşitlenmekte diğer yandan da yapılan yeni düzenlemelerle birlikte eski statülerini kaybetme noktasına gelmektedirler (Güven, 2019, s. 185).

2. OSMANLI DÖNEMİNDE MÜLKİ İDARE AMİRLİĞİ

Bu bölümde beylerbeyi, sancakbeyi, kadı ve subaşı hakkında bilgi verilecektir. Tanzimat sonrası dönemde ise sadece ön plana çıkan 1864 ve 1871 Nizamnameleri'ne ayrıntıya girilmeden değinilecektir.

2.1. Klasik Dönem Osmanlı Taşra Teşkilatı Mülki İdare Amirleri

2.1.1. Eyalet Yönetimi (Beylerbeyi)

Osmanlı Devleti'nde temel idari birim sancaklar olmakla birlikte sancaklardan beylerbeyilik (eyalet) adı verilen büyük yönetsel birimler oluşturulmuştur.

[2] 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun'un 2014 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte bucaklar fiilen ortadan kalkmıştır. İl İdaresi Kanunu'nda adının geçmesi işlevsiz kaldığı gerçeğini değiştirmemektedir.

Beylerbeyilik örgütü, Osmanlı'da ilk defa 14. yüzyıl ortalarında kurulmuştur. 14. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, özellikle Rumeli'deki fetihlerin artmasıyla beraber, sancaklar üzerinde kontrolü sağlayacak bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur. Sultan I. Murat lalası Şahin Paşa'yı 1361 yılında Rumeli Beylerbeyi olarak görevlendirmiş böylelikle ilk eyalet kademesi ortaya çıkmıştır (İnalcık, 2018, s. 108).

Osmanlı Devleti'nin ilk zamanlarında beylerbeyi bir taneydi ve bütün ordu işlerinden sorumluydu. I. Murad devrine gelindiğinde ise vezir Cendereli Hayraddin Halil Paşa ordu komutanlığına getirilmiş, bunun üzerine beylerbeyilerin yönetsel yapı içerisindeki önemi bir derece azalmıştır. Fakat yine de nüfuzları vardı (Uzunçarşılı, s. 502).

Beylerbeyilerin kendi içlerinde dereceleri mevcuttur. En yüksek derece Rumeli Beylerbeyliği, sonra Anadolu Beylerbeyliği'dir.

Beylerbeyi olabilmek için birtakım yollar mevcuttur. Bu yollardan en önemlisi sancakbeyliğinden gelmektir. Fakat tek yol bu değildir. Yeniçeri ağalığından ya da saraydaki bir hizmetten gelerek de beylerbeyi olabilmek mümkündür (Uzunçarşılı, s. 581).

Beylerbeyi eyalette hükümdarın temsilcisidir. Sultanın fermanlarını uygulamak, sipahilerle ilgili davalara hakemlik yapmak görevleri arasındadır. Bazı önemli eyaletler vardı ki (örneğin Mısır) buradaki beylerbeyileri vezir rütbesine sahip olurdu. Vezirin sahip olduğu tüm yetkiyi kullanarak kadıyı görevinden alabilir ve suçluları ölüm cezasına çarptırabilirdi. Ayrıca beylerbeyilerin başkanlığında toplanan bir divan vardır. Bu divanda eyaletin işlerine bakılır, halkın şikâyetleri dinlenirdi (İnalcık, 2018, s. 121).

2.1.2. Sancak Yönetimi (Sancakbeyi)

Sancak Osmanlı İmparatorluğu'nun temel idari birimidir ve başında sancakbeyi bulunur. Eyaletteki her sancağa merkezden sancakbeyi atanır. Ancak Paşa sancağı olarak isimlendilen sancak beylerbeyinin idaresine bırakılmıştır.

Sancakbeylerinin hem idari hem askeri görevleri vardır. Sefer zamanı tımarlı sipahileri de yanına alarak orduya katılmak zorundadır. Bu onun askeri görevidir. Ayrıca adaleti, şehrin ve reayanın düzenini sağlama görevi vardır. Bu da idari görevlerindendir (Yücel, 1974, s. 666). İdari ve askeri açıdan bakıldığında sancakbeyleri, beylerbeyine bağlıdır. Fakat sefere çağrılma, tayin gibi konularda merkeze bağlıdır. Sancakbeylerinin görevine padişah ya da vezir-i azam son verebilirdi. Ayrıca sancakbeylerinin Divan-ı Hümayun'da veya kadılar tarafından yargılanmaları mümkündü. Buna karşılık sancakbeyleri de ağır bir suç işlediklerinde emri altındaki dizdar, alay beyi, sipahi ve subaşıları cezaya çarptırma yetkisine sahiptir (Boztepe, 2013, s. 18).

Her sancağın bir kanunnamesi vardı ve buna göre yönetilirdi. Köylünün vermesi gereken tüm vergi ve hizmetler kanunnamelerde teker teker sayılmıştır. Bunlara yenisi eklenemezdi. Devlet bunu çok önemserdi. Bu durum sultan fermanlarında dikkat çekmekte, daha 15. yüzyılda beylerin sahip oldukları ayrıcalıkları kötüye kullandıkları görülmektedir. Köylüler sultana dilekçe göndermişler, sancakbeylerinin asayiş ve şüphelileri takip etme bahanesiyle köylülerin evlerinde kaldıklarından, hayvanlarını beslemeye zorladıklarından yakınmışlardır (İnalcık, 2018, s. 116) .

Sancak beylerinin birbirlerine göre dereceleri yani kıdemleri, haslarının oranıyla ölçülürdü. Hası fazla olan diğerinin önüne geçerdi. Sancakbeyliği hası en az iki yüz bin akçe ile başlamakta, bu miktar hizmet görüldükçe artmaktaydı. Ayrıca bir sancakbeyinin beylerbeyi olabilmesi için en az dört yüz bin akçe has gelirine sahip olması gerekliydi (Uzunçarşılı, s. 582). Hatta İnalcık (2018) beylerin klasik dönem Osmanlı toplumunun en zengin kesimi olduğunu, aynı dönemde Bursa'daki en zengin tüccar ve sarraftan bile daha çok gelire sahip olduklarını belirtmektedir.

2.1.3. Kaza Yönetimi (Subaşı ve Kadı)

Osmanlı döneminde kuruluştan başlayarak bir bölgeye padişahlar tarafından iki görevli gönderilmiştir. Bunlardan biri bey (beylerbeyi ve sancak beyi), diğeri de yargıyı temsilen yollanan kadı. Kadılar doğrudan hükümdar beratı ile tayin edilirdi. İlmiye sınıfının üyesi olan kadıların medrese bitirmesi şarttı.

Kadının hükmü olmaksızın beyler kimseyi cezalandıramazdı. Ancak kadı da buna karşılık beylerin gücüne dayanmadan verdiği kararları uygulayamazdı Kadı doğrudan padişahtan emir alırdı ve verdiği kararlarda bağımsızdı. . Kadı ve beyler arasında böyle bir denge oluşturulmuştu. Bu durum adaletli bir idarenin temeli kabul edilmiştir (Yücel, 1974, s. 665).

Kadılar bir yandan yargılama görevini yerine getirirken diğer yandan da mülki, askeri ve belediye hizmetlerinin yerine getirilmesi için çalışıyorlardı. Kadılar güvenlikten sorumlu olan asesbaşı, zabit ve subaşıyı da denetlerdi. Onların amiri konumundaydı. Muhtesip denilen esnaf ve çarşıyı kontrol eden görevliler de ona bağlıydı. Bu kadar çok göreve sahip olması sebebiyle kadı Osmanlı'nın son zamanlarına kadar en önemli mülki amir konumundadır (Ortaylı, 2017, ss. 11-19).

Kadılara görevlerinin yerine getirirken subaşılar eşlik etmekteydi. Osmanlı'da sancaklar subaşılıklara ayrılmıştı ve başlarında subaşı bulunurdu. Temel olarak güvenliği sağlamaktan sorumlu olan görevliydi. Subaşılar kasabalarda otururdu, bölgelerindeki köylerde yaşayan tımarlı sipahilerin komutanıydılar. Şehirler için de subaşı görevlendirilirdi. Kaza ahalisinin sorunları olduğunda subaşı bu sorunları kadıya giderek çözdürmek zorundadır. Başka kazaya, sancak merkezine başvurması söz konusu değildir (Keskin, 2007, s. 100).

Özetle Subaşı, askeri, mali ve idari konularda; kadı ise idari, mali ve bunlara ek olarak adli konulardan sorumludur.

2.2. Tanzimat Sonrası Osmanlı Taşra Teşkilatı Mülki İdare Amirleri

Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıla girildiğinde ıslah ve düzenlemelerin arttığı görülmektedir. Bu dönemde art arda talimatnameler ve nizamnameler yayınlanarak devlet yönetimindeki aksaklıklar giderilmeye çalışılmıştır. Bu düzenlemeler bakıldığında çoğunlukla vilayet idaresi ile ilgili olduğu görülmektedir.

Tanzimat, esasında Osmanlı Devleti açısından "bürokrasi devri" olmuştur. Özellikle 1840'tan sonra çok sayıda uygulama gerçekleştirilmiştir. 1840'ta Muhassıllık ve Muhassıllık Meclisleri oluşturulmuş, 1942'de ise yeniden bir düzenlemeye gereksinim duyulduğundan yeni bir idare şekli denenmeye çalışılmıştır. Fakat yapılan tüm reformlara rağmen istenilen sonuç alınamamış, vergilerin toplanması ve hazineye aktarılması, eyaletin işleri, rüşvet ve kayırma gibi konularda sorunlar devam etmiştir. Yapılan düzenlemelerden istenilen sonuç alınamayınca 1858'de yeni bir talimatname yayınlanmış, 1860 yılına gelindiğinde mülki idarenin yapısında tekrardan değişiklik yapılması ihtiyacı doğmuştur (Kılıç, 2005, ss. 99-100).

Bu dönemde yapılan iki önemli düzenleme vardır. Bunlardan biri 1864 Vilayet Nizamnamesi, diğeri ise 1871 Vilayet Nizamnamesi' dir. Yeni nizamnameler hazırlanırken Niş valisi Mithat Paşa'nın fikirlerinden faydalanılmıştır. Çünkü Mithat Paşa Niş valiliği yaptığı sırada başarılı bir idare sergilemiş, eyaletteki mevcut karışıklıkları düzenlemişti. Ancak yeni nizamnameyi bütün imparatorlukta uygulamaktan çekinen Osmanlı yönetimi bir pilot alan seçmişti: Tuna vilayeti. Mevcut nizamnamede sınırlı sayıda değişiklik yapılarak Tuna vilayeti için ayrı bir nizamname hazırlandı. Sonrasında beklenen başarı elde edildi ve nizamnamenin diğer eyaletlerde de uygulanmasına karar verildi (Ortaylı, 2020, ss. 54-55).

1864 Vilayet Nizamnamesi ile birlikte o zamana kadar geçerli olan eski mülki idare bölümleri yerine yenileri kabul edilmiş, vilayet-liva (sancak)-kaza-köy(karye) şeklinde bölümlenmeye gidilmiştir. Bu yapılanma ile Osmanlı taşra yönetiminde eyalet sisteminden vilayet sistemine geçilmiştir. Buna göre vilayetin başında vali, livanın başında mutasarrıf, kazanın başında kaymakam, köyün başında da muhtar bulunacaktır. Ayrıca valinin başkanlığında toplanan iki yeni meclis oluşturulmuştur: Vilayet İdare Meclisi ve Vilayet Umumi Meclisi.

1864 vilayet Nizamnamesinde valilere geniş yetkiler tanınmış, idari ve mali görevlerin yanında bayındırlık, ticaret, adalet konularında da görevler verilmiştir. Valiye yardımcı olmak üzere yeni memurlar tanımlanmıştır. Örneğin mali işler bir maliye memuruna (madde 7), siyasi işler ise Hariciye nezareti tarafından görevlendirilen bir memura (madde 10) bırakılmıştır (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Seyitdanlıoğlu, 1996).

Burada şunu da belirtmekte fayda vardır. Kamu yönetimi ile ilgili kitaplar Cumhuriyet dönemi il sistemine geçişi 1864 Vilayet Nizamnamesi ile başlatmakta, günümüz illerinin Osmanlı'dan miras alındığını vurgulamaktadır. Ancak Keskin'in (2007) de belirttiği gibi Osmanlı vilayetleri ile günümüz illeri ölçek olarak aynı genişliğe sahip değildir. Vilayetler illere kıyasla daha geniş bir alana sahiptir. Dolayısıyla günümüz il sınırlarının Osmanlı sancak sınırlarına yakın olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

1871 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi'nde de 1864 Nizamnamesi büyük ölçüde benimsenmiştir. Bu nizamnameye göre vilayet-liva-kaza-köy şeklindeki yapılanma devam etmiş, kaza ve köylerin arasına köylerin ve çiftliklerin bir araya gelmesinden oluşan nahiyelerin kurulmasına karar verilmiştir.

3. CUMHURİYET DÖNEMİNDE MÜLKİ İDARE AMİRLİĞİ

Bu bölümde Cumhuriyet döneminde mülki idare amirliği mesleğini biçimlendiren yasal düzenlemeler hakkında bilgi verilecek, mülki idare amirlerinden vali, vali yardımcısı, kaymakam, mülkiye müfettişi ve hukuk işleri müdürü açıklanacaktır.

3.1. Cumhuriyet Dönemi Mülki İdare Amirliği Mesleğini Biçimlendiren Yasal Düzenlemeler

Cumhuriyet döneminde mülki idare amirliğinin statüsünü belirleyen temel yasalar ve düzenlemeler 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu, 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu'na dayanarak çıkarılan Kaymakam Adayları Yönetmeliği, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'dir (5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 1949; 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu, 1930; Kaymakam Adayları Yönetmeliği, 2011; 657 Devlet Memurları Kanunu, 1965; Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, , 1986) .

Kaymakam ve valinin hukuki durumları, görev ve yetkileri 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

1700 saylı Dahiliye Memurları Kanunu İçişleri Bakanlığı'nda çalışan memurların atama, terfi ve tayin usullerinden, bu görevlilerin nasıl yetişeceklerinden bahseden bir yasadır. Bu kanunun birinci maddesinde mülki idare amirleri teker teker sayılmakta, derece ve sınıfları gösterilmektedir. Kanunda sadece mülki idare amirlerine değil, İçişleri Bakanlığı bünyesinde çalışan bütün memurlara yer verilmektedir.

Devlet Memurları Kanunu'na göre mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı "valiler ve kaymakamlar ile bu sıfatı kazanmış olup İçişleri Bakanlığı merkez ve iller kuruluşunda çalışanları ve maiyet memurları"nı kapsar. Bu kanuna göre merkez teşkilatı içerisinde yer alan müsteşar, müsteşar yardımcıları, genel müdürler, genel müdür yardımcıları, daire başkanları, şube müdürleri, mülkiye müfettişleri ve hukuk müşavirleri ile il teşkilatı içerisinde yer alan vali yardımcıları ve hukuk işleri müdürleri mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı içerisinde yer alır.

Bir diğer düzenleme olan Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yer Değiştirme Yönetmeliğidir. Bu yönetmelik "müsteşar, müsteşar yardımcısı, genel müdür ve bu seviyedeki birim başkanları, mülkiye müfettişleri ve kaymakam adayları dışında kalan meslek mensupları"nı kapsamaktadır. Meslek mensupları ifadesi ile kastedilen mülki idare amirliği hizmetleri sınıfından olanlardır.

3.2. Cumhuriyet Dönemi Mülki İdare Amirleri

3.2.1. Vali

Mülki idare amirliğinde en üst statü valilik olarak kabul edilmektedir. Valilerin hukuki durumları, görev ve yetkileri 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda düzenlenmektedir (İl İdaresi Kanunu, 1949). Ayrıca 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu valileri istisnai memur olarak kabul etmektedir (657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1965). Bunun yanında başka kanunlarda da valilere çeşitli görevler verilmiştir (5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2644 sayılı Tapu Kanunu vb.)

Türkiye'de 24 Haziran 2018 seçimleri sonrasında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmiş, sonrasında çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2018) ve 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018) ile birlikte valiler Cumhurbaşkanının kararıyla atanmaktadır. Ayrıca bu kararnameye göre valilerin görev süresi atandıkları tarihte görevde bulunan Cumhurbaşkanının görev süresini geçemez. Cumhurbaşkanının görevi sona erdiğinde onların da görevi sona erer. Fakat valiler yerlerine yeni atama yapılana kadar görevlerine devam eder. Görev süreleri sona erenler yeniden atanabilir. Cumhurbaşkanı tarafından görev süreleri sona ermeden de görevden alınabilirler.

İl İdaresi Kanunu'nda yapılan son değişikliklere göre vali ilde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır. İl genel idaresinin başı olan valinin görev ve yetkileri ilgili kanunun 9. Maddesinde sayılmıştır. Kısaca özetlemek gerekirse; valiler ilin genel idaresinden Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve ilgili mevzuatın uygulanmasından sorumludur. Bu işlerin gerçekleştirilmesi için gereken tüm tedbirleri almaya yetkilidirler.

Bunun yanı sıra valinin asayişi sağlama görevi de vardır. 5442 sayılı kanunun on birinci maddesinde bu durumdan bahsedilmiştir. Buna göre vali il sınırları içerisindeki genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Kişi dokunulmazlığının, huzur ve güvenliğin sağlanması da valinin görevlerindendir. Bu

kanuna bakarak valinin denetim, koordinasyon ve planlama, devleti temsil etme gibi fonksiyonlarının olduğundan söz edebiliriz.

3.2.2. Vali Yardımcısı

Vali yardımcılığına atanma şekli Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nde belirtilmiştir. Bu yönetmeliğe göre iller dört sınıfa ayrılırken, ilçeler ise altı sınıfa ayrılmıştır. Vali yardımcılığına atanabilmek için altıncı sınıf ilçe hizmetini yapmak şarttır. Meslek mensupları beşinci coğrafi bölgede (Adıyaman, Mardin, Elazığ...) en az iki yıl vali yardımcılığı yapmakla yükümlüdür. İllerde istihdam edilecek vali yardımcısı sayısı vali yardımcıları sayısı cetvelinde gösterilmiştir. Örneğin Samsun'da on vali yardımcısı istihdam edilebilecektir.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu valilerin tespit ettiği işlerde valinin yardımcılığını yapacaklarını, valinin olmadığı zamanlarda ise vekilliğini yapmakla görevli olduklarını belirtmektedir. Ayrıca valiliğin yazı işlerinin düzenlenmesinden de vali yardımcıları sorumludur

Vali yardımcılarının yetki ve görevleri konusunda net yanıt vermek oldukça güçtür. Bu sebeple mülki idare amirliği mesleği içeresinde tartışmalı bir statüye sahip olduklarını söylemek mümkündür. Hatta Kaya (1992) bu durumu "Toplum nazarında kaymakamlıktan sonra vali yardımcılığına atanan vatandaşımız … görev ve yetkilerinin kapsam ve sınırları belirtilmediğinden … karar verirken devamlı ikilemlere düşmeye mahkum edilmiştir." şeklinde ifade etmiştir.

3.2.3. Kaymakam

Kaymakam ilçe genel idaresinin başıdır. Mesleğe ilk giriş kaymakam adaylığı (maiyet memuru) ile olmaktadır. Kaymakam adaylığına giriş ve yetiştirilmelerine ilişkin esaslar Kaymakam Adaylığı Yönetmeliği ile düzenlenmiştir (Kaymakam Adayları Yönetmeliği, 2011).

Buna göre nihai başarı listesindeki sıralama doğrultusunda sınav ilanında belirtilen kadro sayısı kadar aday, yetiştirme planı ve staj programı dönemlerine uygun olarak gruplar halinde ve Bakanlıkça belirlenecek tarihlerde görevlerine başlatılırlar. Göreve başlamak için, yapılan tebligatta belirtilen süre içerisinde gerekli belge ve işlemler tamamlanarak başvurulur.

Kaymakam adayları toplamda üç senelik bir staja tabi tutulurlar. Bu süreler şu şekildedir: il merkez stajı iki ay, kaymakam refikliği stajı üç ay, Mülkiye Müfettişi refakatinde staj iki ay, bakanlık merkez Stajı (dil kursu) dört ay, yurtdışı stajı 12 ay, kaymakam vekilliği stajı dokuz ay, kaymakamlık kursu dört ay.

Kaymakamın hukuki statüsü, görev yetkileri 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nda ayrıntılı biçimde ifade edilmiştir. Özet olarak kaymakamlar aşağıdaki yetkilere sahiptir:

İlçe genel idaresinin başı ve mercii kaymakamdır. Kaymakam, ilçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır İlçenin genel idaresinden kaymakam sorumludur. Bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre ilçede lüzumu kadar teşkilatı bulunur.

Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve diğer mevzuatın ilanını, uygulanmasını sağlar ve bunların verdiği yetkileri kullanır, ödevleri yerine getirir. Kaymakam, valinin talimat ve emirlerini yürütmekle görevlidir.

Valiler, ilçeye ait bütün işleri doğrudan doğruya kaymakama yazarlar. Kaymakamlar da ilçenin işleri hakkında bağlı bulundukları valilerle muhaberede bulunurlar.

İlçenin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur.

İlçe sınırları içinde bulunan genel ve özel kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir.

Suç işlenmesini önlemek, kamu düzeni ve güvenini korumak için gerekli tedbirleri alır. Bu amaçla devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder.

3.2.4. Mülkiye Müfettişi

Mülkiye müfettişliği statüsü, 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu ve 1985 yılında çıkarılan İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde düzenlenmiştir (İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü, 1985).

Mülkiye müfettişlerinin atanma şekli 2018 yılında çıkarılan 3 sayılı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yeniden düzenlenmiştir.

Bu kararnameye göre mülkiye müfettişleri II sayılı cetvele dahildir ve bu cetvelde yer alan kadro, görev ve pozisyonlara Cumhurbaşkanı onayı ile atama yapılır. Yine bu kararnamenin üçüncü maddesindeki atama şartlarına göre en az dört yıllık yükseköğrenim mezunu olmaları gereklidir.

Müfettişliğe atanma koşulları, sınav, görev ve yetkiler, teftiş, denetleme, inceleme ve araştırma gibi konular İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü'nde ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. İlgili tüzüğün onuncu maddesine göre müfettişliğe atanabilmek için şu şartlara sahip olmak gereklidir:

A-Kaymakamlık sıfatını kazanmış, Bakanlığın merkez ve iller kuruluşlarında en az altı yıl çalışmış ve mahrumiyet ilçesi hizmetini bitirmiş olmak,

B-Yarışma sınavının açıldığı yılın ocak ayının birinci gününde 38 yaşını doldurmamış bulunmak,

C-Sicil başarısı, tutum ve davranışları ve yabancı dilbilgisi yönünden yönetmeliğinde öngörülen esaslara göre yapılacak inceleme ve değerlendirme sonunda yeterli puanı almış olmak,

D-Yarışma sınavını kazanmak gerekir.

1700 sayılı Kanun'da müfettişlik mesleğine hangi şartlarda mülki idare amirliği dışından da atama yapılabileceği kanunun sekizinci maddesinde belirtilmiştir. Bu şartlara göre tayin edilecek kişilerin "mülkiye veya hukuk mekteplerinden mezun olmaları ve hukuktan mezun olanların yedi senelik idadi veyahut lise tahsilini bitirmiş olmakla beraber kaymakamlıkta en az üç sene hizmet bulunmaları" şarttır.

Mülkiye müfettişlerinin mülki idare amirliği sistemi içerisinde özel bir yeri vardır. Yukarıda da belirtildiği gibi atanabilmeleri için kaymakam olarak en az altı yıl çalışmış olmaları gereklidir. Bu da onlara tecrübe kazandırmakta, teftişe gittiklerinde karşılaştıkları durumları mesleki deneyimleri sayesinde daha iyi değerlendirmelerini mümkün kılmaktadır. Böylelikle mülki idare amirlerine de büyük kolaylık sağlamakta, güven içeresinde çalışmalarına yardımcı olmaktadırlar (Boztepe, 2013, s. 143).

3.2.5. Hukuk İşleri Müdürü

Hukuk işleri müdürlüğüne atanma Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Bu kanunun yirminci maddesine göre:

Meslek mensupları, istek, sağlık nedenleri veya hizmet gerekleri dikkate alınarak altıncı sınıf ilçe hizmeti şartı aranmaksızın hukuk işleri müdürlüğüne atanabilirler. İstek ve sağlık nedenleri dışında meslek mensuplarının hukuk işleri müdürlüğüne atanabilmesi için; son iki yıla ait mülki idare amiri değerlendirme raporlarından kaymakamlıkta veya vali yardımcılığında başarılı olamadıklarının anlaşılması veya İl Valisinin veya Mülkiye Müfettişinin bu yönde gerekçeli teklifinin bulunması şarttır.

1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu'nda memurların derece ve sınıflarını belirten birinci maddesinde hukuk işleri müdürleri, kaymakamlar ve polis müdürleri ile birlikte aynı derece içerisinde yer almaktadır.

Hukuk işleri müdürlerinin görev ve yetkileri ile ilgili ayrıntılı bir düzenlemeye gerek 1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu gerekse 5442 sayılı İl idaresi Kanunu'nda yer verilmemiştir. 5442 sayılı Kanun'da hukuk işleri müdürlerinin il idare kurulu içerisinde yer aldıklarından bahsedilmiş, il idare kurullarında kanun sözcüsü vazifesi gördükleri belirtilmiştir. Bunun dışında ilgili kanunda hukuk işleri müdürleriyle ilgili bir düzenleme yapılmamıştır.

Kanunlara bakıldığında hukuk işleri müdürleri daha çok alt bir görev olarak kabul edilmektedir. Sayıları az olmakla birlikte valilik bünyesinde görev yapmaktadırlar.

SONUÇ

Mülki idare amirliğini konu alan bu çalışmada, mülki idare kavramı açıklanarak Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde mülki idare amirlerinin değişen görev ve yetkileri anlatılmaya çalışılmıştır. Amaç mülki idare amirliğini açıklamak olduğundan taşra örgütlenmesine ayrıntılı şekilde girilmeyip meslek mensuplarının görev ve yetkileri üzerinde durulmuştur.

Osmanlı klasik dönemde taşra örgütlenmesi eyalet-sancak-kaza şeklinde örgütlenmiş bunların başına beylerbeyi, sancakbeyi, subaşı ve kadı atanmıştır. 1864 Vilayet Nizamnamesiyle bu yapıda değişikliğe gidilmiş Fransız departement sistemi örnek alınarak eyalet sisteminden vilayet sistemine geçilmiş, yeni yönetsel kademelenme vilayet-liva-kaza-köy şeklinde ortaya çıkmıştır. Vilayetin başına vali, livanın başına mutasarrıf, kazanın başına kaymakam, köylere de muhtarlar getirilmiştir. 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet

Nizamnamesi ile de bu yapıya ek olarak kaza ve köy arasında nahiyeler kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ise 1949 yılında çıkarılan 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile mülki yönetim sistemine son şekli verilmiştir.

Günümüze gelindiğinde mülki idare amirliği ile ilgili tek bir kanundan söz etmek mümkün değildir. Dağınık halde birçok yönetmelik, kararname ve kanun mevcuttur. Bu durum çalışmada da belirtildiği üzere meslek mensuplarının görevlerini icra ederken ikileme düşmelerine sebep olmaktadır. Bir yandan değişen dünyaya ayak uydurmak için reform çalışmaları yapılmakta bir yandan da mülki idare amirleri geçmişe kıyasla statü kaybı yaşamaktadır.

Kaynakça

Aldan, M. (1998). Atatürk ve idare. Türk İdare Dergisi. 421, 27-34. Erişim adresi: http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1l70-421(1998).pdf, (10.03.2021).

Başa, Ş. Ve Yıldız, M. (2011). Birinci sınıf mülki idare amirliği düzenlemesi üzerine eleştirel bir değerlendirme. YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 2(4), 34-64. Erişim adresi: http://dergi.neu.edu.tr/public/journals/7/yazardizini/basa-s-yildiz-m-2011-ekim.pdf

Boztepe, M. (2013). Türkiye'nin yönetim yapısında mülki idare amirliği mesleği (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Demir, K. A. (2018). Yerelleşme ve idari coğrafya bağlamında Türk mülki idare sistemi. Ege Coğrafya Dergisi, 27(2), 195-212. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/600592

Güler, B. A. (2011). Türkiye'nin yönetimi-yapı. Ankara: İmge Kitabevi.

Güven, B. (2019). Mülki idare amirliği sistemi: Adıyaman üzerine ampirik araştırma. Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 185-226. doi: https://doi.org/10.22464/diyalektolog.286

İnalcık, H. (2018). Osmanlı İmparatorluğu klasik çağ (1300-1600). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kaya, F. (1992). Mülki idare amirliği içerisinde vali yardımcılığı müessesesinin görev, yetki ve sorumluluğu ile sosyal statüsü üzerine bir inceleme denemesi. Türk İdare Dergisi, 395, 39-52. Erişim adresi: http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1l64-395(1992).pdf#search=vali%20yard%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1

Keskin, N. E. (2007). Devletin toprak üzerinde örgütlenmesi: Türkiye'de illerin yönetimi (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Keskin, N. E. (2007). Cumhuriyet döneminde toprağa dayalı örgütlenme: il yönetimi sisteminin kuruluşu. Memleket Siyaset Yönetim, 2(5), 119-174. Erişim adresi: http://www.msydergi.com/uploads/dergi/159.pdf

Kılıç, S. (2005). 1864 Vilayet Nizamnamesinin Tuna vilayetinde uygulanması ve Mithat Paşa. Tarih Araştırmaları Dergisi. 24(37), 99-111. doi: https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000198

Ortaylı, İ. (2017). Hukuk ve idare adamı olarak Osmanlı Devleti'nde kadı. İstanbul: Kronik Kitap.

Ortaylı, İ. (2020). Tanzimat devrinde Osmanlı mahalli idareleri (1840-1880). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Seyitdanlıoğlu, M. (1996). Yerel yönetim metinleri III: Tuna Vilayeti Nizamnamesi. Çağdaş Yerel Yönetimler. 5(2), 67-81. Erişim adresi: https://cyy.hacibayram.edu.tr/Dergiler

Sönmez, M. (2014). Mülki idare sistemini etkileyen faktörler. Türk İdare Dergisi. 479, 243-278. Erişim adresi: http://www.tid.gov.tr/Makaleler/M%C3%BClki%20%C4%B0dare%20Sistemini%20Etkileyen%20Fakt%C3%B6rler.pdf

Uzunçarşılı, İ. H. (t.y.). "Beylerbeyiler", Osmanlı tarihi (C 1, s. 502-503). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (t.y.). "Beylerbeyi ve sancakbeyleri", Osmanlı tarihi (C 2, s. 581-582). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yücel, Y. (1974). Osmanlı İmparatorluğunda desantralizasyona dair genel gözlemler. Belleten. 38(152), 657-708. Erişim adresi: https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/1340/tur

1700 sayılı Dahiliye Memurları Kanunu. (1930, 19 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 1524). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1700&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu. (1949, 18 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 7236). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965, 23 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 12056). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü. (1985, 12 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 18866). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/2.5.859750.pdf

Mülki İdare Amirleri Atama, Değerlendirme ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. (1986, 16 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 19166). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8610782&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5

Kaymakam Adayları Yönetmeliği. (2011, 6 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 27986). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15092&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2018, 9 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 30473). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=703&MevzuatTur=4&MevzuatTertip=5

3 sayılı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018, 10 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 30474). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3&MevzuatTur=19&MevzuatTertip=5

https://sozluk.gov.tr/